

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТЯГНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ЗБОРУ

Прийнятий у 2016 році Закон України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року № 1404-VIII став кроком вперед у правовій регламентації діяльності з виконання рішення суду як завершальної стадії судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб).

В той же час, у практичному застосуванні закону виникають певні труднощі, пов'язані із недостатньо чітким формулюванням норм цього закону.

Так, одним із проблемних питань є стягнення виконавчого збору.

Новелою закону є те, що в ньому вперше визначено поняття виконавчого збору.

Так, відповідно ч. 1 ст. 27 Закону № 1404-VIII виконавчий збір – це збір, що справляється на всій території України за примусове виконання рішення органами державної виконавчої служби. Виконавчий збір стягується з боржника до Державного бюджету України.

На підставі ст. 26 Закону № 1404-VIII виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає про обов'язок боржника подати декларацію про доходи та майно боржника, попереджає боржника про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей.

У постанові про відкриття виконавчого провадження за рішенням, примусове виконання якого передбачає справляння виконавчого збору, державний виконавець зазначає про стягнення з боржника виконавчого збору в розмірі, встановленому статтею 27 цього Закону.

В той же час, на підставі ч. 2 ст. 27 Закону № 1404-VIII виконавчий збір стягується державним виконавцем у розмірі 10 відсотків суми, що фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом.

Таким чином, ще до реального примусового виконання рішення і без його фактичного стягнення або повернення майна, незалежно від того чи буде це рішення виконано реально чи ні вже встановлюється розмір виконавчого збору, який має бути стягнутим з боржника. При цьому, у державного виконавця немає іншої альтернативи.

Наразі позиція органів державної виконавчої служби полягає в тому, що навіть при відсутності фактичного стягнення суми заборгованості, або без реального повернення майна стягувачу, навіть при відмові стягувача від примусового стягнення, виконавчий збір підлягає стягненню незалежно від підстав завершення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа стягувачу.

Така позиція Державної виконавчої служби ґрунтується на вимогах ч. 3 ст. 40 Закону № 1404-VIII, відповідно до якої навіть у разі повернення виконавчого документа стягувачу з підстав, передбачених: пунктом 1 (стягувач подав письмову заяву про повернення виконавчого документа); пунктом 3 (стягувач відмовився залишити за собою майно боржника, нереалізоване під час виконання рішення, за відсутності іншого майна, на яке можливо звернути

стягнення); пунктом 4 (стягувач перешкоджає проведенню виконавчих дій або не здійснив авансування витрат виконавчого провадження, яке передбачене статтею 43 цього Закону, незважаючи на попередження виконавця про повернення йому виконавчого документа); пунктом 6 (у боржника відсутнє визначене виконавчим документом майно, яке він за виконавчим документом повинен передати стягувачу в натурі) ч. 1 ст. 37 цього Закону; закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених: пунктом 1 (визнання судом відмови стягувача від примусового виконання судового рішення); пунктом 2 (затвердження (визнання) судом мирової угоди, укладеної сторонами у процесі виконання рішення); пунктом 4 (прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку-боржника); пунктом 6 (письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника під час виконання рішення про передачу їх стягувачу, або знищення речі, що має бути передана стягувачу в натурі або оплатно вилучена); пунктом 9 (крім випадку, передбаченого частиною дев'ятою статті 27 цього Закону), а також пунктами 11, 14 і 15 частини першої статті 39 цього Закону, у випадках, якщо виконавчий збір не стягнуто, державний виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня повернення виконавчого документа (закінчення виконавчого провадження) виносить постанову про стягнення виконавчого збору, яку виконує в порядку, встановленому цим Законом.

Тобто навіть якщо рішення суду або іншого органу не було виконано фактично, то виконавчий збір повинен бути стягнутий все одно, що прямо суперечить вимогам ч. 2 ст. 27 Закону № 1404-VIII.

Така позиція виконавців здається хибною, оскільки аналіз наведених норм Закону № 1404-VIII дає підстави вважати, що обов'язковими умовами стягнення виконавчого збору є: 1) фактичне виконання судового рішення; 2) вжиття державним виконавцем заходів примусового виконання рішень.

За своїм призначенням виконавчий збір є своєрідною винагородою державному виконавцю за вчинення заходів примусового виконання рішення, за умови, що такі заходи призвели до виконання рішення.

Непряме підтвердження саме такого трактування стягнення виконавчого збору міститься в «Інструкції з організації примусового виконання рішень», затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 року № 512/5, якою регламентовані дії виконавця.

Відповідно до п. 20 розділу III «Інструкції з організації примусового виконання рішень», затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 року № 512/5, зміст якого доречно навести повністю, а тому дослівно: «У постанові про закінчення виконавчого провадження, повернення виконавчого документа стягувачу чи повернення виконавчого документа до суду, який його видав, виконавець зазначає підставу для цього з посиланням на відповідну норму Закону, результати виконання, розмір авансового внеску, який підлягає поверненню стягувачу, а також наслідки закінчення виконавчого провадження, повернення виконавчого документа, передбачені частиною першою статті 40 Закону. При закінченні виконавчого провадження, поверненні виконавчого документа стягувачу чи повернення виконавчого документа до суду, який його видав, виконавець залишає у матеріалах виконавчого провадження копію виконавчого документа, а на виконавчому документі

ставить відповідну відмітку, у якій зазначаються підстава закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа з посиланням на відповідну норму Закону, залишок нестягненої суми, якщо за виконавчим документом проводилося стягнення, сума стягнутого виконавчого збору або сума стягнутої основної винагороди приватного виконавця».

Тобто, відповідно до вказаного пункту у постанові про повернення виконавчого документу стягувачу виконавець вказує результати виконання (суму, яку фактично стягнуто), а на виконавчому документі робить відмітку про суму стягнутого виконавчого збору, тим самим законодавець підтверджує, що виконавчий збір стягується тільки з суми, яка фактично стягнута на користь стягувача. І ці дії цілком логічні, оскільки при повторному пред'явленні виконавчого документа до виконання необхідно буде стягувати як суму боргу, що залишилась, так і суму виконавчого збору, виходячи саме з цієї суми.

При стягненні ж виконавчого збору відповідно до ч. 3 ст. 40 Закону № 1404-VIII, без реального стягнення суми боргу з боржника у разі повернення виконавчого документа стягувачу за його заявою, створюються умови для стягнення з боржника подвійної суми виконавчого збору або ж стягнення його без реального виконання рішення суду.

Суперечливими є і норми Закону № 1404-VIII про відстрочку виконання рішення суду.

Так, відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 34 Закону виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій у разі надання судом, який видав виконавчий документ, відстрочки виконання рішення.

Згідно з п. 8 ч. 1 ст. 37 Закону виконавчий документ повертається стягувачу, якщо відстрочка виконання рішення, надана судом, яким постановлено рішення, не закінчилася і при цьому виконавчий збір не стягується (ч. 3 ст. 40 Закону).

Водночас, на підставі ч. 4 ст. 35 та ст. 59 Закону арешт, накладений виконавцем на майно боржника, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах, протягом строку, на який виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій, не знімається.

Тобто будь-яка господарська діяльність юридичної особи (боржника) залишається неможливою через арешт рахунків і майна, незважаючи на те, що відстрочка надається судом саме через неможливість виконати судове рішення суду в даний час.

Таким чином, вказані неузгодженості Закону № 1404-VIII змушують перш за все боржника звертатись за захистом своїх прав до суду, а тому Закон України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року № 1404-VIII у чинній редакції потребує подальшого вдосконалення та приведення його норм у відповідність між собою.